

Driebergen, maart 2013
VHR Communicatie
Auteur: R.H.M. Peltzer

Leefgebiedbenadering

Het Plan

Nederland is de laatste decennia steeds meer een reeënland geworden en dat levert de nodige landelijke problemen op. Nederland is een door mensen gemaakt en sterk versnipperd land en dit neemt steeds verder toe. Wegenaanleg, woningbouw, spoorlijnen, bedrijventerreinen, recreatieterreinen e.d. vragen steeds meer ruimte, ruimte die het ree moet inleveren. Intussen neemt, ondanks die versnippering en inkrimping van voor reeën geschikte gebieden, het aantal reeën nog steeds toe. En het kan niet uitblijven, dat levert problemen op. De VHR heeft daarom een plan ontwikkeld om de huidige en toekomstige landelijke problemen met het toenemende aantal reeën het hoofd te kunnen bieden: Het plan leefgebiedbenadering reeën.

Problemen

Het aantal verkeersongevallen is de afgelopen jaren toegenomen met momenteel jaarlijks zo'n 10.000 verkeersslachtoffers onder reeën. En dat levert naast veel dierenleed, een economische schade op van naar schatting meer als 20 miljoen euro per jaar. Vaak is er sprake van psychische belasting bij betrokken automobilisten als gevolg van traumatische ervaringen. Ook verdrinken er veel reeën in kanalen en vaarten.

Naast de schade aan verkeer neemt ook de vreet- en veegschade toe. Hierbij kunt u denken aan schade aan tuinbouw- en landbouwgewassen, maar ook schade aan bosverjonging en bosplantsoen. Zo bleek uit een onderzoek dat na een periode van 5 jaar van geplante jonge eiken slechts 15% de reeën goed had overleefd. De rest was zwaar beschadigd en had daarom geen economische waarde meer of was helemaal verdwenen.

Het ree wordt ook steeds meer een stadsbewoner. Nog niet in hartje Amsterdam, maar in dorpen en stadsranden wordt het ree steeds vaker gesignaleerd en komen er vaker klachten van particulieren over vraatschade aan tuinplanten.

Een te hoge stand levert ook problemen op voor het ree zelf. Uit diverse wetenschappelijke onderzoeken blijkt dat reeën het best gedijen bij een lage dichtheid. Ze hebben dan voldoende rust om te foerageren, te herkauwen en te rusten. En dat is te zien aan de hoge gewichten, de uitstekende conditie en de betere opzet van geweien bij bokken. Een goed voorbeeld is Flevoland. Na drooglegging en eerste inrichting werd de polder direct door reeën in gebruik genomen. Veel ruimte en minimale verstoring resulteerde in reeën, met hoge gewichten en kapitale geweivorming. Echter naarmate de stand toenam werden die gewichten steeds lager en de geweien steeds minder van kwaliteit. Ook in het buitenland

zien we dat lage dichtheden leiden tot reewild in optimale conditie. Hoge dichtheden reeën en daardoor onderlinge concurrentie geven grote sociale onrust binnen populaties reeën, met als gevolg een mindere conditie, lagere gewichten en geweien van mindere kwaliteit.

Hoe zit het dan met het beheer? Reeën worden toch beheerd en de stand wordt toch op een bepaald niveau gehouden? Helaas is dat laatste meer wens als realiteit!

Het ontbreekt in Nederland aan landelijk eenduidig inhoudelijk beleid met betrekking tot het reewildbeheer. Welke aantallen zijn wenselijk en waar? Waar willen we verspreiding van het reewild en hoe begeleiden we dat? Hoe pakken we de schade aan tuin-, land- en bosbouw aan en hoe groot is die schade eigenlijk precies? Welk beleid is er ten aanzien van het voorkomen van aanrijdingen met reeën en het verhogen van de verkeersveiligheid? Hoe voorkomen we dat het ree in steden een 'probleemdier' gaat worden? Welk beleid is er ten aanzien van de vele maaislachtoffers onder reekalveren? Is er overleg tussen de provincies met betrekking tot reewildbeheer en is er sprake van een eenduidig beleid? Vragen waarop de antwoorden beleidsmatig helaas tot op heden niet geformuleerd zijn.

Een ander probleem ligt bij de grondeigenaren, jachthouders en de reewildbeheerders zelf. Het staat grondeigenaren nog altijd vrij om geen beheer te voeren. Jachthouders en reewildbeheerders zien het reewild in hun jachtveld nog altijd als 'hun' reeën en niet als reeën die onderdeel uitmaken van een populatie, die veel verder reikt dan de grenzen van hun eigen jachtveld.

Oorzaken van de problemen

Uiteraard zijn de geschetste problemen niet van de laatste jaren. Al heel lang pleit de VHR voor beter beheer, een goede en deugdelijke telmethodiek waarmee de stand kan worden bepaald, een 100% realisatie van het afgesproken afschot en dan met name het geitenafschot, een aanpak van de aanrijdingen met reeën etc. Maar de snelle groei van het reewildbestand heeft de deskundigen verrast. En ook de snelle ontwikkelingen op het gebied van bevolkingsgroei, bouw, infrastructuur hebben gevolgen gehad voor het ree.

Een aantal oorzaken:

- Het aantal reeën is de afgelopen 60 jaar van ca. 5.000 stuks, gestegen tot ca. 100.000 dieren en de groei zet nog steeds door.
- Reeën hebben zich van het oosten van het land over bijna geheel Nederland verspreid.
- De leefruimte voor het ree wordt, door menselijke activiteiten en behoeften, in snel tempo steeds kleiner.
- De kwaliteit van grote delen van bestaande leefgebieden neemt af, doordat de vegetatie verandert door menselijke activiteiten en/of inbreng.
- Gebieden worden door een uitbreidende infrastructuur versnipperd, worden kleiner met minder mogelijkheden tot uitwisseling of zelfs isolement als gevolg. Hierdoor kan er sprake zijn van een verhoging van de kans op inteelt, ziekten en genetische verarming.
- Er ontbreekt op alle fronten (Rijk, provincies, FBE's, WBE's, terreineigenaren, jachthouders) een eenduidig beleid ten aanzien van beheer van reeën.

- Het beheer wordt nog altijd te veel vanuit het 'eigen' terrein en 'eigen' jachtveld gevoerd, met het idee dat het mijn 'reewild' is en niet vanuit het leefgebied van de reeën.
- Er is nog steeds te weinig bekend over populatiegroottes, aanwas (groei), migratie, natuurlijke sterfte, geslachtverhoudingen, leeftijdsopbouw binnen populaties, het effect van veranderingen in het voedselaanbod, de biodiversiteit, de levenskansen van kalveren, het effect van het afschot op de populatie en het effect van aanrijdingen op de populatie.

Er is in de afgelopen jaren al een heleboel verbeterd, maar we zullen nog meer moeten inspelen op de groei van het reeënbestand en de maatschappelijke ontwikkelingen, om de problemen adequaat aan te pakken.

Toekomst

Wanneer we kijken naar de toekomst, zal de behoefte aan ruimte voor de mens alleen maar toenemen. Schattingen voor de komende jaren gaan uit van circa 300.000 ha die nodig is voor wonen, werken en recreatie, waarbij wordt uitgegaan van een combinatie van functies. Uit alles blijkt dat ook het ree, tegen de verdrukking in, in aantallen blijft groeien. Het is belangrijk dat er de mogelijkheid is en blijft dat er uitwisseling kan plaatsvinden tussen de verschillende deelpopulaties. Robuuste ecologische verbindingen, waarbij de uitbreiding van het aantal ecodeucten belangrijk is, kunnen dat mogelijk maken. Maar hoe robuust is de politiek?

De populatiegroei van reewild en daardoor de toename aan problemen met en door reeën moet worden aangepakt. De VHR heeft daarvoor een plan ontwikkeld: de leefgebiedbenadering.

De leefgebiedbenadering

Reewild houdt zich niet aan grenzen. Niet aan grenzen van jachtvelden en terreinbegrenzing, niet aan die van wildbeheereenheden en provinciegrenzen. Zelfs niet aan onze landsgrens. Reeën bepalen zelf waar zij willen leven. Weliswaar moeten zij daarbij rekening houden met onze menselijke activiteiten, door ons mensen opgeworpen ruimteclaims en fysieke barrières, zoals snelwegen, spoorlijnen, vaarten, kanalen, landbouwgebieden, rasters etc. Maar het ree is een overlever, een opportunist en weet al snel een plekje naar zijn gading te vinden. Midden in de polder, een industrie- of militair oefenterrein, een spoorwegemplacement tussen de rails, overal is het ree tegenwoordig te vinden.

Reeën bepalen dus zelf de grenzen van hun leefgebied. En het is aan ons om daar een beeld van te krijgen. Welke leefgebieden hebben we in Nederland en op hoeveel leefgebieden komen we uit na inventarisatie? Het bepalen van die leefgebieden is geen makkelijke zaak, dat doen we niet even tussen neus en lippen door (zie ook Capreolus, 19^e jaargang, nr. 72, lente 2012). We zullen dat met de blik en vanuit de behoeften van het ree moeten doen, het landschap is leidend. De VHR heeft de kennis om dat te doen.

De leefgebiedbenadering houdt ook in dat het beleid en het beheer bijgesteld moet worden. Niet meer louter jachtveld gericht, niet meer WBE- of FBE-grens gericht, maar op leefgebiedniveau.

Zo'n leefgebied kan klein zijn, maar mag ook weer niet te klein zijn. Ze kan echter ook groot zijn qua oppervlakte. Het leefgebied kan binnen één wildbeheereenheid liggen, maar kan ook twee of meer wildbeheereenheden behelzen. Zelfs kan deze uit een hele provincie bestaan, maar kan ook vallen binnen twee of drie provincies. Het is zelfs mogelijk dat een leefgebied delen van onze buurlanden omvatten. Bekend is dat in Limburg al jarenlang het reewildbeheer samen met Duitse beheerders wordt uitgevoerd.

Reeën beheren zal dus samen moeten gebeuren, op een eenduidige manier en op leefgebiedniveau.

Veranderingen

Samen, eenduidig en op leefgebiedniveau. Dat houdt in dat alle bij dat leefgebied betrokken partijen (provincies als de verantwoordelijken voor het reeënbeheer, de FBE's, de WBE's, terreineigenaren, terreinbeherende organisaties zoals Staatsbosbeheer, de Landschappen en Natuurmonumenten, landbouworganisaties etc.) gezamenlijk tot een beheerplan en een afschotplan komen. Een partij die daarbij vaak vergeten wordt, maar ook grote gebieden bezit waar reewild leeft, wordt gevormd door de Nederlandse gemeenten.

Van belang is dat bij het gezamenlijke opstellen van het beheer- en afschotplan wordt uitgegaan van de populatiedynamiek, aanwas, migratie en sterfte binnen het specifieke leefgebied.

Dat die samenwerking mogelijk is laat de praktijk op de Veluwe zien. Hier werken WBE's, FBE en Provincie al langer als collectief samen bij het beheer van het grofwild op leefgebiedniveau.

Met en is weten

Het is al geconstateerd, er ontbreekt nog steeds veel kennis over het ree. Kennis die van essentieel belang is om te komen tot duurzaam populatiebeheer.

Daarom zullen de jaarlijkse reewildtellingen in de toekomst nog beter moeten worden uitgevoerd. De reewildtellingen worden vaak gezien als een sociaal gebeuren, een gezellig samenzijn, waarbij familie, vrienden en kennissen worden uitgenodigd. En op zich is daar niets op tegen. Maar, helaas ontbreekt bij een aantal tellers vaak de benodigde kennis over reeën. Ook houdt men zich vaak niet aan de telinstructies en gebeurt de verwerking van de telgegevens niet altijd op de correcte wijze. Ook dit zal binnen de leefgebiedbenadering verbeterd moeten worden.

Correcte en deugdelijke gegevens over aantallen, aanwas, leeftijdsopbouw, geslachtsverhouding, bestandsvermindering e.d. zijn van groot belang om veranderingen te kunnen constateren en om daar flexibel op in te kunnen spelen. Daarnaast zal men ook lokale veranderingen en knelpunten, die invloed kunnen hebben op het ree, moeten vastleggen. Denk aan bosbouwwerkzaamheden, natuurontwikkelingsprojecten (heide i.p.v. bos), inzaaien van andere gewassen, uitbreiding van woonwijken, veranderingen in verkeersdruk etc. Als het landschap verandert door gebruik, beheer of inrichting door de mens, zal het ree daar direct op reageren!

Uitvoering

De WBE's zijn en blijven verantwoordelijk voor de verdeling van het afschot conform het opgestelde afschotplan. De reeënbeheerders hebben vervolgens de taak om 100% van het afschot te realiseren. Het kan niet meer zo zijn dat een individuele reeënbeheerder of terreinbeheerder in een leefgebied zich onttrekt aan het gezamenlijke opgestelde beheerplan

en afschotplan en zelf uitmaakt wat wel of niet geschoten wordt. En dat zal voor de betreffende beheerders wel een omschakeling vergen.

Ook vraagt dit van provincies, FBE's, WBE's en alle andere betrokken partijen een vergaande samenwerking tot collectief eenduidig reeënbeheer. Indien er sprake is van verschillen in het beleid tussen de provincies, dan zal dat beleid voor één leefgebied hetzelfde moeten zijn. Ook zullen huidige beheer- en afschotplannen, indien die er überhaupt zijn, op leefgebiedniveau op elkaar afgestemd moeten worden. Betrokken partijen zullen dus samen moeten gaan werken binnen de leefgebieden in het belang van het ree.

Reewildcoördinator

De VHR pleit er daarom voor dat er per leefgebied vanuit de VHR een reewildcoördinator wordt aangesteld die dit gaat coördineren. De reeënbeheerders verdienen een goede ondersteuning om hun inspanningen zo goed mogelijk te kunnen uitvoeren. Deze reewildcoördinator zal moeten functioneren binnen de FBE of WBE's en daarmee zorg te dragen voor een eenduidig, maatwerkgericht en uitvoerbaar reeënbeheer- en afschotplan. Verder dient de coördinator alle taken (zoals het op leefgebiedniveau toedelen van afschot, de reewildmerken, het bewaken van de realisatie van afschot, de uitvoering van tellingen, het inventariseren, monitoren en signaleren van veranderingen etc.), betreffende het reewild binnen het leefgebied, in nauw overleg uit te voeren met de reewildcommissies van de betrokken WBE's. Dit bevordert goed reeënbeheer en ontlast de reeënbeheerders, grondgebruikers, Provincie en FBE's.

Flexibiliteit in verscheidenheid

Geen leefgebied is gelijk. Er kunnen weliswaar kleine verschillen tussen leefgebieden zijn, maar over het algemeen kunnen we stellen: zoveel leefgebieden, zoveel verscheidenheid. Het ene leefgebied kan bestaan uit grotendeels natuurgebieden met bos en heide, een ander leefgebied zal voornamelijk bestaan uit cultuurland met akkers, enkele weilanden en enkele bosjes en wildwallen, een ander leefgebied zal bestaan uit een parkachtig landschap met een hoge biodiversiteit, en weer een ander leefgebied zal zich in het stroomgebied van de grote rivieren bevinden.

Dat houdt in dat elk leefgebied zijn eigen beheerplan zal moeten hebben. Geen kopie van een ander leefgebied, maar duidelijk rekening houdend met alle eigenschappen van dat ene leefgebied.

Dat betekent ook dat bijvoorbeeld de methode van Van Haften niet overal klakkeloos kan worden toegepast. In het ene leefgebied wel, in het andere zal men uit moeten gaan van een aangepaste methode of heel andere methode. In het ene leefgebied zal in het beheerplan bijvoorbeeld de nadruk moeten liggen op verkeersslachtoffers, in het andere op schadepreventie en bij het volgende leefgebied zal wellicht populatiebeheer voorrang moeten krijgen. Dat heeft ook consequenties voor het afschotplan. Zal men in het ene leefgebied vooral uit moeten gaan van afschot in de jongere levensfasen, in het andere leefgebied zal men meer moeten kiezen voor kwantiteit in plaats van kwaliteit. In een ander leefgebied zal men wellicht kiezen voor selectief afschot of juist voor meer geitenafschot. Dit alles wordt vastgelegd in het beheerplan en vertaald naar het afschotplan voor dat individuele leefgebied, waar vervolgens een ieder zich aan te houden heeft. Dus niet meer, "ik schiet in principe geen geiten", nee, men heeft de verantwoordelijkheid om dat afschotplan uit te voeren. Zoals wijlen Prof. Dr. J.L. van Haften steeds heeft gezegd; 'De jager is er voor het ree en het ree is er niet voor de jager'.

Dit kan ook betekenen dat per terreingedeelte en/of jachtveld de noodzaak van het afschot verschuift. Het beheer zal moeten inspelen op veranderingen binnen het leefgebied, dus flexibel moeten zijn. Geen afschot dat onwrikbaar vaststaat voor 5 jaar, maar direct kan worden aangepast, indien bepaalde situaties dat vragen. Waar men vroeger automatisch altijd verzekerd was van afschot, kan dat dus veranderen en dient men wellicht voor een jaar of voor een langere periode meer, minder of helemaal geen afschot te realiseren. Niet om de jachthouder om de tuin te leiden, maar omdat dat binnen het totale leefgebied noodzakelijk is om een verantwoord reeënbeheer te voeren. Het is aan de reewildcoördinator, samen met de betrokken WBE's, alle betrokken beheerders goed beargumenteerd en tijdig te informeren.

Beter beheer

De leefgebiedbenadering maakt het mogelijk om veel gericht en eenduidiger beheer te voeren, flexibel in te spelen op veranderende situaties qua cultuurlandschap, biodiversiteit, populatiedynamiek etc. Om verkeersproblemen aan te pakken, schadeproblemen te voorkomen en om gericht maatregelen te kunnen nemen ten gunste van het ree. Niet alleen ten gunste van een duurzame instandhouding van de reeënpopulatie binnen het leefgebied, maar ook ten gunste van een beter samenleven tussen mens en ree.